

A „magyar kúra”

Az emberiség kultúrtörténetében majdnem tízezer év óta végigkövethető a bor és az egészség viszonyának egymásnak ellentmondó értékelése, mely egyfelől a bor isteni eredetét hangsúlyozza és dicsóítja annak jótékony és kellemes hatásait, másfelől az ördög ajándékának véltve a túlzott fogyasztás egészség- és sorsrontó veszélyeire hívja fel a figyelmet. A túlzott alkoholfogyasztás káros egyéni és szociális hatásaiból kiindulva egyes vallások (pl. a mohamedánok, mormonok stb.) egyértelműen és kifejezetten, mérlegelés nélkül tiltják a borfogyasztást; más kultúrkörök igyekeztek a mindennapi életet is szabályozó vallási előírások köntösében mértékletességre inteni, a mai szóval a „kulturált” borfogyasztást szigorú, mind a hétköznapokhoz, mind az ünnepekhez illeszkedő előírásokkal „kordában tartani”. A bor „gyógyszerként” történő felhasználása – a dolog lényegénél fogva – magában hordozza az ésszerű, mértékletes „adagolás” előírását és betartását.

A bor mint gyógyszer végigvonult az orvoslás történetén, ősidők óta számos vélt vagy valós jótékony hatást tulajdonítottak, tulajdonítanak a bornak, ezek között természetesen sok kellően alá nem támasztott hiedelem is fellelhető.

Villanovai Arnold (Arnoldus de Villanova) katalán orvos (1235?–1311), a montpellier-i egyetem tanára külön könyvet (*Liber de vinis* – Könyv a borról) szentelt a bor gyógyító hatásának, mely sok századon át idézve forrásmunkául szolgált. (Úgy tartják, hogy ez az első összefoglaló mű, amely a borról napvilágot látott.) Galenus nyomdokain haladva úgy hiszi, hogy a bor jó melankólia ellen, hasznos a májnak (!) és a vizeletkiválasztó rendszernek, „tisztítja” a vért, és így jótékony hatású a vénás rendszerre. Öregeknek különösen ajánlatos (főként télen), mert melegíti a test belső részeit, jó az emésztésnek, egészséges tökéletességet ad, serkenti a gondolkodást és – nem utolsósorban – gátolja a haj őszülését. Antik forrásra utal, hogy a bort számos gyógynövénnyel

fűszerezve, vagyis elsősorban a gyógyhatású anyagok oldószereként ajánlja, ugyanakkor figyelemre méltó, hogy – orvos létére – számos tanáccsal szolgál a helyes borkészítés és -kezelés módjára, melyek – helyel-közzel – mind a mai napig megállják a helyüket.

Neki tulajdonítják a salernói egyetem virágkorában (1150–1180) született „Regimen sanitatis Salernitatum” címet viselő, a későbbiekben folyton bővülő tanköltemény első versbe foglalását, mely a keresztes hadjáratokba induló vitézeknek óhajtott „orvosi” tanácsokat adni. E tetszetős verses forma aztán a későbbiekben számos hasonló szabálygyűjtemény mintája és alapja lett, mely egészen a múlt századig az egészségtan katekizmuszerű összefoglalását adta. Népszerűségét jelzi, hogy a 18. század végéig – különböző nyelveken – több mint 300 kiadást ért meg.

Álljon itt a Regimen két verse a borról, Felvinczi György 1693–94-es átköltésében:

„X. fejezet Jó bornak tulajdonsági:

Ezekbül próbálhadd bornak ő joságát:
Elsőben, ha annak kedved illatját,
Azután az ízit, s szemléld tisztaságát,
Színérül is érthedd annak ó mivoltát.
Hogy ha jó bort kívánsz innya jókedvedből
Megismerheted az ilyen öt jelekbül:
Kellemes illatrúl, erejek s színekrül
Hírességükéről, s mikor töltöd, felszökésrül”

Nincs új a nap alatt:

„XXVII. fejezet A bor és víz italról

Hanem ha mind estig dolgozo erőssen
Igyanak bort azért inkább az Emberek
A több állatoknak
Jók leszen a vizek
Vagy amikor folyam nincs
Éltessék kútfejek
Nem jó, hogy csak vízzel
Éllyenek emberek.”

Rendszeresen használták a bort az ivóvíz „feljavítására”, hiszen a tiszta ivóvízhez jutás egészen a 19. századig igen súlyos gond volt, ezért a hozzáadott alkohol valójában fertőtlenítésre szolgált. Nem volt ez másképpen Magyarországon sem, ahol a népi feljegyzések szerint – főleg nyáron – a főtt (azaz forralt) víz ivását tanácsolták, de a borhoz könnyebben hozzájutottak.

Bort kér a kanizsai végvári vitézek számára 1575-ben Zrínyi György is Batthyány Boldizsártól e szavakkal: „Bort küldjön be pinzre, mert az uraim a víztől mind elbetegednek; ha jó bort tud rá, hét pénzen jár pinti!”

Mátyás király 15. század végi, a *Materia Medica* alapján készült latin nyelvű illusztrált receptkönyvében is számos borral készült gyógyszerert sorolnak fel. A 296 oldalas könyvecske – a fülszöveg tanúsága szerint – magának Mátyás királynak utasítására készült el, és javarészt különböző gyógyfüvek boros kivonatának elkészítési módját tartalmazza.

A 16–17. században egy sor magyar nyelvű orvosi kézikönyv látott napvilágot, melyek szinte a modern (államilag ellenőrzött) gyógyszerészet és orvostudomány megjelenéséig (Magyarországon a 19. század közepe – második fele) meghatározták a gyógyítás receptjeit. E könyvek a magyar kultúr- és orvostörténet kincsei, melyek számos növényi és állati eredetű anyag szeszes (boros) kivonatának receptjeit tartalmazzák, javallatokkal és adagolási előírásokkal. Felfoghatjuk úgy is, hogy a bor mint vivő- és oldóanyag szerepel, de a fordítottja is fellelhető, azaz a bor mint alapvető gyógyanyag „dúsítása” történik számos más forrású hatóanyaggal. Az érdeklődő olvasó megtalálhatja mindezeket különböző, modern gyűjteményes kiadásokban is. Nem mindennapi olvasmány Melius Juhász Péter *Herbarium* (megjelent Kolozsvárott, 1578-ban, Heltai Gáspárné műhelyében) című műve; Frankovith Gergely *Hasznos és fölötte szükséges könyve* (Monyorókerék, 1588, Manlius János nyomtatásában); Pettyendi Borbély Márton kéziratos maradt „orvosló könyve”; a már korábban említett Felvinczi György a 12. századtól egyre bővülő jó tanácsokat egybefoglaló „A ... Salernitana Scholának jó Egészségről...” írott könyve (Kolozsvár, 1693), melyek az évente megjelenő kalendáriumok és más kiadványok „bölcs” tanácsaiban vissza-visszakö-

szönnek és végül a nagy szintézis, Pápai Páriz Ferenc *Pax-Corporisa* (3. kiadása megjelent Kolozsvárott, 1695-ben, Misztótfalusi Kis Miklós nyomtatásában), melyet méltán és minden szempontból megillet az általános orvosi kézikönyv megnevezés. Külön érdeme, hogy közérthető megfogalmazása alapján az orvosi-lag képzetlen emberek is felfoghatták üzenetének lényegét, leszállva így a tudomány magas talapzatáról nemcsak tudni és tanítani, hanem közvetlenül használni is akart: „Nem is igazítok mind a Patikára, hanem nagy részét házunknál feltalálható szereket igyekeztem a szegények kedvéért előszámlálni.”

Kibédi Mátyus István (1725–1802) Kisküküllő, Marosszék, majd Marosvásárhely városi orvosa nagy hírnevet szerzett magának *Dietaetica* című kétkötetes munkájával (1762–66), melynek új kiadása az *Ó és Új Diaetetica* (1787) már hat vaskos kötetre nőtt. Gyönyörű nyelvezettel megírt, ma is érthető és élvezhető munka, számos klasszikus idézettel és példázattal. Az is igen figyelemreméltó, hogy a *dietaetica* szót annak klasszikus értelmében használja. A diéta ugyanis a görög eredetiben nem csupán étrend (és így a *dietaetica* nem csupán az étkezéssel kapcsolatos tudomány), hanem eredetileg az életmód, életvitel, sőt a lakóhely egészségre gyakorolt hatásait is számba vevő tudomány. Művében így hosszan foglalkozik például a testedzés szerepével, továbbá kitér az életvitel számos szabályának, törvényszerűségének ismertetésére. A borral kapcsolatos megállapításai: „Ami már közönségesen a bornak hasznait illeti – azt mondotta régen Asclepiades –, ... hogy azokat az Istenek sem tudnák mind előszámlálni.” Már-már szociológiai elemzésbe csap át az egyébiránt himnikus hangvételű következő mondata: „Bor, kedves emlékezet! E világ nagyobb részének bálványá, sőt mennyországa. Ezért él-hal sok ember e világon! Ha bort nem ihatik, a Cástália forrása mellett is magát nyomorult teremtésnek gondolja.” S végül az intelem: „De valamint egyéb nagy hasznú eszközök, úgy az Istennek ezen megbecsülhetetlen ajándéka, a bor is, valamenyit használhat rendes éléssel, szintén annyit érthet a visszaéléssel.”

A 17. századtól a 19. század közepéig a gyógyszerek használatát inkább a művészetek, mint a tudomány körébe tartozó előiratok

szabályozták, ezekben a bor szinte általános, mindennapos volt, mint étvágyjavító, húgyhajtó, nyugtató és általánosan a fizikai és lelki jóllétet fokozó szer.

Idősebbek még emlékezhetnek a *Magyar Gyógyszerkönyv* néhány évtized előtti kiadására is, melyben még szerepelt például a vasbor (vérszegénység elleni vaskészítmény borban oldva) vagy az általános állapot javítására lábadozáskor ajánlott vinum tokajense passum, azaz tokaji aszúbor, sőt a somlói is gyógyszerkönyvben szereplő gyógyanyag volt.

Magyarország és a bor kapcsolata egészen különleges. A honfoglaló magyar törzsek a 8–10. században már fejlett borkultúrát és szőlészeti-borászati ismereteket hoztak magukkal, erre utal a nedű megnevezésére szolgáló török eredetű jövevényszavunk (bor = kb. 'szürkésféhér') is.

Ehhez hozzájárul a Római Birodalom i. e. 2. évszázad óta ismert pannoniai és hunniabeli fejlett szőlő- és borkultúrája, melyet könnyen magáénak ismert el és fogadott be a magyar társadalom.

A „világborok” korszakában a rendkívül sokszínű hagyományos és számos, a világon máshol nem vagy alig ismert szőlőfajta és borválaszték bőséges tárháza a borok „speciális” gyógyászati alkalmazásának.

Persze igen nehéz annak megállapítása, hogy valódi, népi gyógyászati megfigyelésekről vagy pedig a tudós orvosok javaslatainak „folklorizálásáról” van-e szó, hiszen egészen a 18–19. századig a bor oldószer, vehiculum, főzet, kivonat stb. formájában számos, vízben nem oldódó növényi gyógyanyag hordozója volt, így a két megfigyelés „átfedése” elkerülhetetlen.

Mint láttuk, se szeri, se száma azoknak a hiedelmeknek, melyek az egyes borfajták különböző betegségekre gyakorolt hatását taglalják. Bővítsük most kitekintésünket néhány hazai példával. Gvadányi József (1725–1801), a költő az alábbi szavakat mondatja el a maga korában igen népszerű hőisével, a Pestre felránduló Peleskei nótáriussal:

„A doktor gyógyított spanyol chinával,
Nem állított helyre mégis sok porával.
De jól lettem élvén én magyar kurával,
Szőlőmnek tizenöt esztendő borával...”

Íme a „magyar kúra” néhány gyöngyszeme:

Móri borok

Erősen javallták az édes, erős móri bort szülő nők számára, vélhetően a bódító hatás kiváltásában és a fájdalomérzés csökkenésére. 18–19. századi orvosi kézikönyvek szerzői szerint a szülő nő borfogyasztása megkönnyíti a szülés lefolyását is. Az első magyar nyelvű egyetemi élettankönyv szerzője, Rácz Sámuel 1794-ben javasolja a bábáknak, hogy ha szüléshez hívják őket, a szokásos felszerelés mellett gondoskodjanak meleg borról is. A 19. században ezt már tiltották, sőt a bábaoktatás lényeges részét képezte az alkohol veszedelmes hatásainak felsorolása, mégis a néphitben sokáig tartotta magát az alkohol és így a bor jótékony hatása.

Egri borok

1757-ben Simon Schulz porosz orvos az emésztési bántalmak ellen leginkább az egri vörösbort ajánlja. Az egri vörösbort „erősíti és felmelegíti a gyomrot, tompítja a fájdalmakat, és fokozatosan rendbe hozza a beleket”. Mai szemmel logikus, hogy a nehéz vörösborkok magas tannintartalma szerepet játszhat a bélhurut kezelésében.

Különös az egri bikavér hatása, és itt is tetten érhető egy hiedelem. A kedélyállapot javítására, szorongás, depresszió és letargia esetén a tettvágy (szakmai szóval úgy mondanánk, hogy a motiváció) serkentésére javallották. Lehet, hogy e megfigyelés összefüggésben van a többféle vörösborki keverékeként előállított bikavér elnevezés eredetével. 1552-ben a török seregek hosszan ostromolták a maroknyi védő által hősiessé mentett Eger várát. A hosszú és fárasztó ostrom alatt a vár kapitánya, Dobó István megnyitotta a vörösborkos pincéket, és az asszonyok hordták a falakra a vitézeknek az italt. Páni félelem keletkezett a törökök között, hiszen a vörös szín megfestette a magyarok bajuszát, szakállát, mellvértjét, és így terjedt el a hit: azt beszélték, földöntúli erejük származott a bortól, hiszen bikavért ittak.

Tokaj

Említettük már, hogy súlyos betegség után lábadozók számára általános erősítő, roboráló szerként még egy-két évtizeddel ezelőtt a hivatalos gyógyszerkönyvben is szerepelt. Szir-

may Antal említi Zemplénavár megyéről (szűkebb hazájáról) szóló írásában, hogy a tokaji bor meggyógyítja a negyednapos hideglelést, enyhíti a fejfájást, talpra állítja a félig-meddig haldoklót, és „különösen estve bevéve sokat használ a szaporaságra”. Ez utóbbi megállapítás nyilvánvalóan a tokaji bor afrodiziákum-szerű hatására utal. A köztudottan beteges testalkatú Thököly Imre (sokszor kapott hideglelést) is vélhetően ezt használta állapotának javítására, de így tett Nagy Frigyes porosz király is (egy levelében „un baume pour la sante”-nek, egészséget szolgáló balzsamnak nevezi). I. Pius pápa – orvosai tanácsára – rendszeresen tokaji borral kúrálta magát ellenálló képességét fokozandó, súlyos műtete után pedig V. György angol király is. Ma már nem deríthető ki, hogy a „borok királya – királyok bora” szójáték XIV. vagy XV. Lajos, esetleg Voltaire leleménye-e, mindenesetre a forrás megjelölése nélkül is megmaradt a köztudatban. Voltaire 1769-es levelében imígyen köszöni meg a számára ajándékba küldött tokaji bort: „A sötétsárga tokaji az agy minden rostját mozgásba hozza, és mint a francia pezsgőben a könnyű gáz gyöngyözve emelkedik a pohár széle felé, úgy a tokaji a szellem és a jókedv sziporkáinak valóságos tűzijátékát varázsolja elő a lélek mélységeiből.” A tokaji borok különleges tulajdonságai még Paracelsus fantáziáját is megmozgatták, aki európai barangolása során Tokajba is eljutott, elsősorban azért, hogy a tokaji borban megkeresse és kimutassa az – akkori hiedelem szerint benne található – aranyat. Paracelsus így vélekedik a tokaji borról: „ha a növénybirodalomban a borok királyával beszélhetünk, akkor ez a bor ezt a címet kétszeresen is megérdemli”. Évszázadokig tartotta magát a hit, hogy nemcsak a tokaji aszúnak, hanem a tokaji hegyről származó földnek is különleges gyógyító ereje van.

Váci vörösbor

1735-ben felavatási orvosi disszertációt írtak a váci vörösbor vesekőoldó hatásáról, igaz ugyan, hogy mindössze *egyetlen* esetre hivatkozva: a jelölt egy magyar plébánostól hallotta ezt, kinek kő okozta fájdalmai azonnal kiújultak, ha másféle bort ivott, ezért ha valahova vendégségbe hívták, magával vitte az ő váci borát, és azt fogyasztotta.

Szekszárdi borvidék

Történelmi tény, hogy a borvidéken kapta egy testes, erős vörösbor a „bikavér” nevet (egy 1061-ből származó királyi alapítólevél említi először a „Bika” nevű szőlőterületet), bár ezt Eger a mai napig vitatja. A vörösbor csak a török hódoltság idején, a 16. század táján jelent meg a vidéken. Liszt Ferenc, a világhírű zeneszerző nagy tisztelője volt a szekszárdi bornak, külön kiemelve szellemi tevékenységet és alkotókedvet fokozó hatását. Közvetítésével jutott el a szekszárdi IX. Pius pápához, aki ezt nyilatkozta a borról: „Ép kedélyemet, egészségemet egyedül ez tartja fenn.”

Badacsony

A badacsonyi kékenyelű és szürkebarát sok hívet szerzett magának azzal, hogy magas alkohol-glicerín arányszámát egy időben vérkeringési gyengeségek kezelésére látták hasznosnak.

Somló

Somló bora jóval a tokaji világhírré jutása előtt már ismert volt, „meghosszabbítja az életet”, állították róla. A néhány évig érlelt „óbor” természetes gyógybor, elősegíti az emésztést, fokozza az étvágyat, ugyanakkor harmonikus mivolta nem ingerli a gyomornyálkahártyát. A somló bor gyógyító hatásával kapcsolatos és a régi gyógyszerkönyvekben sokszor idézett mondások tanúskodnak erről:

Vinum Somlaianum Omni Tempore Sanum – „A somlai bor minden időben (mindenkor) gyógyszer.” Vinum Somlaianum lac senum, pueris venum – „A somlai bor tej az öregeknek, méreg a gyerekeknek.”

Antall József orvostörténész, a somló táj szülöttje, a magyarországi demokratikus rendszerváltás első miniszterelnöke e borok jótékony hatását a következőkben foglalja össze:

1. A somlait kis adagokban, de rendszeresen kell fogyasztani, hogy az emberi szervezetet (étvágy, kiegyensúlyozott idegállapot, bélműködés) karbantartsa.

2. Aranyér és székrekedés ellen hatásos.

3. Borzongás és meghűlés ellen (forralva is) ajánlatos.

4. Időskorban általános erősítő, vérképző, de erősíti a legyengült, beteg embert is.

„Infúziós kezelés évente egyszer”

ACLASTA

- hatóanyaga: zoledronsav
- elkerülhetők az orális bevitel gastrointestinalis mellékhatásai
- 100%-os compliance

Az infúzióban beadásra kerülő ACLASTA-t az Európai Unióban 2007 októberében törzkönyvezték (postmenopausal osteoporosis indikációban). 2008 márciusában Magyarországon a 9./a2 és 9./a3 Eü. pontok alapján 70%-os támogatást kapott. A készítményt eddig a világ több mint 40 országában vezették be. Magyarországon már közel 1000 beteg részesült ACLASTA-kezelésben. Az ACLASTA infúziót ambuláns ellátás keretében lehet beadni, amennyiben az infúzióbeadás szerepel a működési szabályzatban (módosítása az ÁNTSZ-nél lehetséges). A beavatkozásért 600 német pont számolható el.

Az ACLASTA beadása a gyakorlatban nem tér el más infúzió beadásától. Az egy évben egy alkalommal sorra kerülő beadáshoz a szakrendeléstől időben és térben elkülönített terület szükséges. Megfelelő másik rendelő, gyógytornaterem, masszázsszoba, laboratórium, ahol a betegek ülve, fekvő is elhelyezkedhetnek. Az infúzió beadásához mindössze 15 perc szükséges, ami 60-75-ös cseppszámmal érhető el.

Néhány szakorvos véleménye, aki már tapasztalatokat szerzett az ACLASTA alkalmazásában.

19 beteg anyagának feldolgozása

Az életkor szerinti megoszlás: 50-60 év között: 3 fő, 60-70 év között: 6 fő, 70-80 év között: 8 fő és 80 év felett 2 fő volt. 6 betegnek egyáltalán nem, 3 betegnek 1 csonttörése, míg 10 betegnek több törése volt. Gastrointestinalis panasza 14 betegnek volt, ezt 10 esetben az előzőekben szedett biszfoszfonát okozta.

Az ACLASTA választásának oka: GI panaszok miatt: 14 beteg, kényelmi szempontból (évi egyszeri beadás): 5 beteg, erős félelem a további törésektől: 4 beteg.

Az infúzió utáni mellékhatások: kisebb panaszok (izomfájdalom, gyengeség, fáradtságérzés): 6 beteg, kifejezett panaszok (láz, hidegrázás, erős izomfájdalom, gyengeség, kifejezetten rossz közérzet): 3 beteg. Ezek az erős panaszok az infúzió beadását követő nap voltak a legerősebbek, 2 nap alatt lezajlottak. 10 betegnek nem volt panasza.

A betegek értékelése: 1 beteg nagyon rosszul élte meg ezt a 2 napot, 2 beteg számított a mellékhatásokra, nem értékelték negatívan. Az ACLASTA infúzió javaslatát 11 beteg azonnal elfogadta, 4 beteg megbeszélte családjával, háziorvosával, 4 beteg gondolkodási idő, illetve újabb per os gyógyszeres próbálkozás után döntött.

*Dr. Bihari Zsuzsanna
Cegléd*

Nagy örömmel vettem az 5 mg-os zoledronsav-infúzió engedélyezését és támogatását postmenopausal osteoporosis kezelésére. Úgy érzem, ezzel a készítménnyel és gyógyszerformával a mindennapi munkám során a nehezen kezelhető, problémás, rosszul együttműködő betegek számára kiváló és hatékony készítményt tudok ajánlani. Elsődlegesen szakmai szempontok alapján ajánlom a készítményt a következő esetekben:

1. idős betegeknek, súlyos, esetleg töréssel szövődött OP esetén, ha ritmuszavar, jelentősebb cardiacalis megbetegedés nincsen;
2. akiknek az állapota viszonylag gyors hatást tesz szükségessé;
3. több betegséggel, sok gyógyszereszedéssel terhelt betegek esetén a per os gyógyszer mennyiségének csökkentésére;
4. amennyiben komoly gastrointestinalis megbetegedés, esetleg biszfoszfonátkezelés nyomán kialakult intolerabilitás, rossz felszívódási viszony szerepel az anamnézisben;

5. arterioszklerotikus, rosszul kooperáló, feledékeny betegek esetében, az antiprotikus szer biztos bejuttatása érdekében. Eddig több mint 30 OP-os betegünk részesült ACLASTA infúziós kezelésben. Érdemleges mellékhatás nem volt. 75% -ban semmilyen kellemetlenség, izomfájdalom nem jelentkezett. Néhány beteg számolt be az infúziót követő 2-4. napon enyhe, analgetikummal (paracetamol, novamidazophen, naproxen) jól befolyásolható, illetve megszüntethető izomfájdalomról. Az infúziót követően egyetlen beteg sem volt korlátozva megszokott életvitelében.

A betegeknél az infúzió kiírását megelőzően részletes laborvizsgálatra került sor. Az infúziós napot megelőzően néhány na-

pig napi 3x500 mg kalcium bevitelét írjuk elő, és az infúzió előtt 1 órával 5-7 dl folyadék elfogyasztását kérjük a betegektől.

A beadásra a reumatológiai osztályunkon, az arthritiscentrum rendelőjében ambuláns formában kerül sor. Az infúziók beadását a hét két napjára rendszeresítettük. Az infúzió kivitelezése előtt előre összeállított, minden lehetséges mellékhatást felsoroló beleegyező nyilatkozatot íratunk alá a beteggel.

Az infúzió ára, bár látszólag jelentős, havi leosztásban nézve kb. 2200 Ft, ami a jelenleg kapható és hatékony antiporotikumok között középárfolyamnak számít, és betegeink jelentős része készséggel vállalja.

*Dr. Kresák Ilona
Nyíregyháza*

A zoledronat-infúzió alkalmazása a gyakorlatban

Miután az anamnézis és a kivizsgálás alapján kiderült, hogy a betegnek biszfoszfonát-kezelésre van szüksége, felmerül az infúziós terápia lehetősége. A következő okok vezetnek a zoledronsav-kezelés megajánlásához:

- gastrointestinalis problémákkal küszködő beteg (reflux - pontos és részletes anamnéziszfelvétellel sokkal több betegnél fordul elő)

- a gyógyszer bevitelének rituáléját rosszul toleráló betegek

- idős, sokféle gyógyszert szedők, akiknél probléma az éhgyomorra történő gyógyszerbevitel

- a fiatalabb korosztályhoz tartozó betegek, akiknek kevés az idejük egyrészt orvoshoz menni, néha elfelejtik pontos időben bevenni a szert, illetve felírni orvosukkal. Így hetek is kimaradhatnak, ami jelentős vérszintingadozáshoz és ezáltal a hatékonyság romlásához vezethet.

A beteget tájékoztatom a gyógyszer hatékonyságáról, kényelmességéről, áráról, illetve arról, hogy a Ca és D3 vitamin pótlása e mellett az adagolás mellett is szükséges. Elmondom a kezelés módját, hogy 15 perc alatt lefolyik az 1 dl-es infúzió, utána haza lehet menni. Tájékoztatom az esetleges mellékhatásokról: 1-2 napig izom-, ízületi fájdalom, illetve láz kialakulásának lehetőségéről. Az infúzió beadásának napján és azt követően 3-4 napig nem szteroidot kap a beteg.

Eddig 25 betegem kapta az ACLASTA infúziót minden komolyabb mellékhatás nélkül.

Nyugodt lélekkel ajánlom a szert, mert tartós vérszintet biztosít, kényelmes, kifejezetten hatékony, korszerű terápiát biztosít betegeim számára.

Felmerül még a compliance kérdése is. A betegek nyomon követését, illetve értesítését úgy oldjuk meg, hogy adataikat telefonszámmal együtt rögzítjük, természetesen a kezelés dátumával. Egy év múlva, amikor újra esedékessé válik az ACLASTA infúzió beadása, értesítjük a betegeket.

*Dr. Nagy Filoména
Budapest*

A zoledronsavat Paget-betegség kezelésére már 2007 óta alkalmazzuk. A több évtizedes fájdalom pár nap után megszűnt, a betegek laborparaméterei rendeződtek, életminőségük javult. Női osteoporosisos betegek kezelésében a fokozott csonttörési kockázat jelentős csökkentése a cél.

Közel 30 beteg kezelése kapcsán elmondható, hogy a 15 perc alatt intravénásan beadandó infúzió könnyen, bárhol alkalmazható, szakrendelőben is beadható. Külön előnyt jelent, hogy az intravénás szerek megjelenésével lehetőség nyílt az orális biszfoszfonátot nem toleráló betegek kezelésére is. ACLASTA alkalmazásakor malabsorptio, gyomorfekély, refluxbetegség sem jelent problémát. Gyorsan fejt ki a hatását, így csigolyatest-csípőtáji törések esetén a további törések rizikója korán lecsökkenthető.

A mellékhatásokat tekintve a betegek egyharmadánál volt 2-3 napig tartó átmeneti, típusos influenzaszerű tünet - a leírásnak megfelelően - izomfájdalom, láz, hidegrázás. Ez az esetek többségében banális volt, és paracetamol, diclofenac adására megszűnt. 2 esetben találtunk az infúzió adását követően tenzió- és pulzusszám-emelkedést, szintén csak 2-3 napon át. Figyelmet érdemel azonban, hogy ezen betegek vérnyomása nem volt stabilan beállítva.

Számos tanulmány szerint a per os antiporotikus gyógyszeres kezelést a betegek 60-80%-a egy év alatt abbahagyja, és mindössze 10-20%-uk szedi tökéletesen (akkor, amikor kell, nem eszik előtte, közben, csapvízzel veszi be, nem mással, stb.). Ezek a gondolatok jól rámutatnak arra a tényre, hogy milyen előnyt jelent, ha évi egy alkalommal intravénásan adjuk be a zoledronsavat betegünknek. Egy évre kivetítve a lehetséges gyógyszerbevitel tehát 100%-os.

*Dr. Somogyi Péter
SE ÁOK Ortopédiai Klinika*

5. A savhiányban szenvedőknek, gyomor-bántalmakra panaszkodóknak, a sok sav ellen pedig a somlai aszút vagy óbort ajánlanak.

6. Férfiúi potenciál növelésére, a „fiúnemzés” elősegítésére.

7. Étkezésnél az emésztés érdekében gyermekeknek is adtak, de bármilyen rossz közérzet alkalmával itattak somlait.

8. Sebek kimosására is használták a szőlőhegyen.

A Habsburg-házban évszázados hagyomány írta elő valamennyi házasulandó király, főherceg, herceg számára nászéjszakájuk előtt egy-egy pohár somlói felhörpintését, hogy fiú utódaik szülessenek. Lehet, hogy a Habsburg-ház hosszú története igazolja a bor e hatását, mindenesetre alig akad valamirevaló, a borászati történetével foglalkozó leírás, amely ne említené, hogy a Somló-hegy vidékén ma is az országos átlagnál több fiúgyermek születik.

Kulturanropológusok egybehangozóan állítják, hogy az alkoholtartalmú italok fogyasztása (tájegységtől és történelmi kortól függően bor, sör vagy égetett szesz) a múltban elképesztően magas értékeket érhetett el. A társadalom valamennyi tagjára érvényes átlagot természetesen lehetetlen meghatározni, egyes számítások szerint a 13–17. századig ez bor vagy sör esetében akár napi 1–3 liter is lehetett. Ebben nyilván szerepet játszott a jó ivóvíz hiánya; az elsősorban sóval és füstöléssel konzervált húsok szomjúságot előidéző volta és nem utolsósorban az alkoholtartalmú italok magas energiatartalma.

Nem volt ez másként Magyarországon sem, ahol már a 12-13. századtól kezdve rengeteg szőlő termett és bor készült, több, mint Európa bármely országában. A borgazdaság úrnak és parasztnak egyaránt meghatározó foglalkozása volt. A magyarlakta terület az európai szőlőtermelő övezet északi peremén fekszik, tőlünk északabbra igazán minőségi szőlőtermés éghajlati okok miatt már nem lehetséges. A középkor óta Turóc, Árva, Liptó, Szepes, Sáros és Máramaros vármegyék kivételével a Kárpát-medencében mindenütt termeltek bort. A borvidék színbora a középkor óta az ország fontos exportcikke, mind a nagybirtokoknak, mind a parasztgazdaságoknak fontos bevételi forrása. Az is igaz, hogy az előbbiekben említett nagy fogyasztás a bortermő vidékek nem minőségi, illetve másodborainak fo-

gyasztását jelzi, vagyis a hétköznapi paraszti fogyasztásban elsősorban a „könnyű” borok: csiger, lőre, kapásbor stb. játszották a főszerepet. Ezek legalább szőlőből készültek (még ha ma már nem is igazán elfogadott módon), de hova tegyük a mai „kannás” kínálatot?

Külön elemzést igényelne Nagy-Magyarország területén a bor, sör, illetve pálinka területi alakulása. A Keleti Károly vezette 1881–83. évi táplálkozásstatisztikai adatgyűjtés szerint a bor országos átlagfogyasztása 27, a pálinkáé (35 fokos formában) 23 liter körüli. Paraszti sörfogyasztás ebben az időben egyáltalán nincs, a csak városi statisztika 23 literről tesz említést. A fogyasztás területileg jellegzetesen megoszlott, a Magyarországtól 1920-ban elszakított területek jobbára a pálinkafogyasztó zónába estek, míg a mai Magyarországnak megfelelő terület elsősorban borivó vidék volt. Talán innen is ered, hogy a magyarság egyes szimbólumait firtató 1997-es felmérés 74%-ban a bort tartja a jellegzetes magyar italnak, 15% a pálinkát, és csak 8% nevezte meg a sört. További kérdésre ugyanakkor kiderül, hogy a fogyasztási szokások lényegében megegyeznek az eladást jelző statisztikai adatokkal: 21% a bort, 16% a sört, 13% a kólafélleket tartotta kedvenc italának, érdekes, hogy egyaránt 9-9%-ban szerepelt a víz és a gyümölcslevek. A pálinkára 1,5% voksolt, összességében 51 : 49 a nem alkoholos : alkoholos preferencia aránya. A felmérésből az is kiderült, hogy a Dunántúl gyakorlatilag egységesen inkább borivó terület, míg az Alföldön és Észak-Magyarországon az italválasztásnál a sör áll az első helyen, az egész terület vegyesen találtatott bor-, sör- és pálinkaivónak. (Mintha visszaköszönne Hamvas Béla kissé játékos eszmefuttatása az öt génuszról.)

Rómában is barbár szokás volt a bort hígítás nélkül inni, habár ízlés dolga, hogy a borokhoz (amelyek ezt elbírják) szolvai vagy paradí vizet keverünk, vagy Márai Sándorral szólva kizárólag szikvízzel készülhet a „fröccs”.

A mértéket illetően se szeri, se száma a mértékletességre és fegyelmezett borfogyasztásra felszólító intelmeknek, valamint a túlkapás bűnhődéseit bizonyító dörgedelmeknek. Álljon itt csak példaként egy Pázmány Péter prédikációjából vett intelm: „amennyi bort megivott eddig a magyar a török veszedelméért, ha mind egy mély völgyben töltötték volna s a török császár táborát odavinnék, ki nem tudná-

nak jönni, ott fuldnának meg a borban...” Cserey Mihály is azt állítja, hogy hazánknak török rabságba jutását jórészt eleinknek mértéktelen borivása okozta: „Addig ivék a szegény magyar, míg a józon életű pogány török elborítá szegény hazánkat s megítatá velünk a magunk vérünköt s mi mégsem tudunk tanolni, hanem pohár mellett való köszönetekkel akarjuk a török császár hadát megverni...”

Az alkoholizmus tömeges megjelenése a 19. század közepére tehető. Ennek vélhető oka, hogy a korábbi korokban az átlagos élettartam olyan alacsony volt, hogy a nagyivók halála még végzetes alkoholbetegségük kialakulása előtt bekövetkezett.

Hazánkban előbb Kölcsey (1830-ban), majd egy évtizeddel később Kossuth vélte úgy, hogy egy-egy közösség által korábban mind hétköznap, mind ünnepi alkalmakkor „szabályozott” fogyasztási szokások (és a túlkapások büntetései) akkor változtak meg jellemzően, amikor a földesúri kiváltságok javarészenek megszűnésekor a megmaradó italmérési és kocsmáztatási jogot a birtokosok bérbe (árendába) adták a – ma úgy mondanánk – vállalkozóknak. A jobb hozzáférhetőség, a hitelre fogyasztás, majd az állam adóbevételi mohósága mind-mind hozzájárulhatott a hagyományos rítusok felborulásához, mely végül elvezetett például az amerikai szesztilalomhoz vagy a mai, nagyon szigorú, monopolhelyzetű finn kereskedelmi gyakorlathoz. Nem véletlen, hogy az Egészségügyi Világszervezet e témával foglalkozó konferenciáján néhány ország szakértői felvetették az alkoholtartalmú italok kereskedelmének szigorítását.

Elvileg persze elképzelhető olyan bizonyító erejű klinikai vizsgálat, melynek során cardiovascularis betegségben már szenvedők véletlenül kiválasztott két csoportját mai tudásunk szerint kezeljük, ám az egyik csoport nem, a másik fogyaszt „mérsékelt” mennyiségben alkoholtartalmú italt. Ilyen esetben „tűrhető” lehet az alkoholfogyasztás kockázata. A hosszú távú vizsgálat eredményeként olyan adatokhoz juthatnánk, melyek bebizonyíthatnák, hogy az alkohol használható-e kiegészítő terápiás eljárásaként vagy a megelőzés egyik eszközeként. Ekkor és csak ekkor válhatna az orvosi terápia bevett eszközévé.

Az egymásnak feszülő érvek sokaságából világos, hogy a kérdés messze nincs lezárva, az

egyértelmű válaszhoz – mint Hamvas Béla szerint a jó borszőlő termeléséhez szükséges tájhoz is – valószínűleg kellő távlat szükséges. A magyarországi életvitelt, táplálkozási szokásokat és szenvedélyeket figyelembe véve azonban az is üdvös lehet, ha az alkoholfogyasztás mérséklése annak szerkezeti átrendeződésével járna együtt. A mérsékelt mennyiségben, kulturált módon, étkezéshez kapcsolódó minőségi borok fogyasztása kellően civilizált, „művészi” körülmények között mindenképpen kívánatosabb, mint a mai „mennyiségi” gyakorlat, azaz a tisztázatlan eredetű, ellenőrizetlen minőségű, bornak még jóindulattal sem nevezhető „erjesztmények” vagy a házilagosan előállított pálinkafélék minél gyorsabb bódulatot okozó fogyasztási gyakorlata.

Osszefoglalóan leszűrhető, hogy a mérsékelt borfogyasztás egyfelől biztosan nem tekinthető a globális megelőzés mindenható elemének, másfelől azonban nem tekinthető minden esetben szükségszerűen és egyoldalúan „egészségtelen” magatartásnak. Az orvosi tanácsadás során a leírtakat figyelembe vevő, a kockázat-haszon mérlegelése után kialakuló tiltó vagy „tűrő” attitűd egyéni mérlegelésén kell, hogy alapuljon, és így része lehet az elsődleges-másodlagos megelőző tevékenység mindennapos gyakorlatának, ugyanakkor kénytelen-kelletlen tudomásul kell vennünk, hogy – mint a megelőzés-gondozás kívánta tanácsadás minden más területén – itt is a végső döntést maga a „fogyasztó” hozza meg. E döntéshez kívánt segítséget és eligazítást nyújtani e tanulmány – ha mégoly Janus-arcú kétféle megközelítésben is – mintegy igazolva azt, hogy a történelemből ismert klasszikus kételyek és homályok változatlanul jelen vannak minden modern tudományunk ellenére.

Jelen sorok írója reméli, hogy a nyájas Olvasó, a bor és az egészség vélt vagy valós összefüggéseit és ellentmondásait, esetleg túlhajtásait tárgyaló írását nem fogja sem egyik, sem másik szélsőséges irányzat „röpiratának” tekinteni, hanem osztja Karinthy Frigyes frapáns mondatának igazát, mely szerint: „A valódi tudomány pótolhatatlan jelentősége ugyanis abban áll, hogy állandóan azzal foglalkozik, amit még nem ismer, szemben a hebehurgya rajongással, ami azzal foglalkozik, amit ismerni vél.”

DR. SZOLLÁR LAJOS